

Szymański, Andrzej

Ważniejsze daty i wydarzenia Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim 1409-1411

Bieżuńskie Zeszyty Historyczne 24, 5-14

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ważniejsze daty i wydarzenia Wielkiej Wojny z Zakonem Krzyżackim 1409-1411

Rok 1409

maj: wybuch powstania na Żmudzi skierowanego przeciwko Krzyżakom. Nieoficjalne powstanie zostało poparte przez Litwę (oficjalnie książę Witold potępił zryw). Na Żmudź został wysłany przedstawiciel księcia litewskiego Rumbold Wolimuntowicz, który objął władzę nad buntem.

17 lipca: zjazd panów polskich w Łęczycy – na wypadek wojny Litwy z Zakonem Krzyżackim Polska udzieli pomocy Litwie.

1 sierpnia: wysłanie delegacji polskiej do Malborka (arcybiskup Mikołaj Kurowski, wojewoda kaliski Maciej z Wąsoszy i kasztelan nakielski Wincenty z Granowa). Istnieje duże prawdopodobieństwo, że pod wpływem rozmowy arcybiskupa Kurowskiego z Ulrichem von Jungingenem i zapewnieniu o pomocy Polski dla Litwy w razie konfliktu z Zakonem, wielki mistrz decyduje się wypowiedzieć wojnę Koronie.

6 sierpnia: Ulrich von Jungingen wysłał Władysławowi Jagielle wypowiedzenie wojny.

14 sierpnia: Władysław Jagiełło przebywający w Korczynie otrzymuje wypowiedzenie wojny.

16 sierpnia: uderzenie wojsk krzyżackich na Polskę.

Kierunki natarcia i dowódcy wojsk:

1. Ziemia Dobrzyńska – Ulrich von Jungingen zdobył i spalił Dobrzyń, Rypin oraz Lipno, później zajął Bobrowniki. Po upadku Złotoryi – 2 września cała Ziemia Dobrzyńska znalazła się w rękach krzyżackich.
2. Kraina (na zachód od Bydgoszczy) – komtur Tucholi i komtur Człuchowa – spustoszenie Krainy, 28 sierpnia zdobycie Bydgoszczy (bez walki).

3. Północno-zachodnia Wielkopolska – wójt Nowej Marchii Arnold von Baden – zniszczenie okolic Drezdenka i Wałcza, zdobycie Mirosławca (17 sierpnia) i Tuczna (18 sierpnia).

4. Mazowsze (ziemie księcia Janusza) – komtur Ostródy Fryderyk von Zolern i komtur Brandenburga Markward von Salzbach. Syn księcia Janusza – Bolesław w odpowiedzi na atak krzyżacki spalił Działdowo i 14 okolicznych wsi.

15 września: polska mobilizacja pod Wolborzem.

23-27 września: wymarsz armii polskiej z Łęczycy i dotarcie do Bydgoszczy.

28 września: początek oblężenia Bydgoszczy (straconej w sierpniu) przez Polaków.

2 października: Krzyżacy podejmują rozmowy ze Świdrygiełłą, najmłodszym bratem Władysława Jagiełły, obiecując mu tron litewski w zamian za wycofanie się Litwy z wojny.

6 października: po oblężeniu i intensywnym ostrzale artyleryjskim Bydgoszcz poddała się i wróciła w ręce polskie.

8 października: zawarcie rozejmu polsko-mazowiecko-krzyżackiego (z wyłączeniem Litwy) do zachodu słońca 24 czerwca 1410 r.

30 listopada - 7 grudnia: Spotkanie w Brześciu – Jagiełło, Witold i Mikołaj Trąba układają tzw. plan brzeski, który zakładał: ustalenie Prus jako głównego teatru działań, przejście inicjatywy i działanie zaczepne; celem marszu wojsk Jagiełły miał być Malbork (przy czym spodziewano się po drodze walnej bitwy, co należało wykorzystać do zniszczenia armii walnej nieprzyjaciela i tym samym zapewnienia sobie wolnej drogi do stolicy krzyżackiej); ustalał miejsce bazy operacyjnej (Płock), miejsce (Czerwińsk) i czas (30 czerwca) ostatecznej koncentracji wszystkich wojsk – miejsce koncentracji było zarazem miejscem przeprawy wojsk Jagiełły na prawy brzeg Wisły.

Anonim, Władysław Jagiełło. Portret, ok. 1645 r.,
Muzeum Okręgowe w Toruniu.

Wielki Książę Litewski Witold. Portret, Litwa (?), XVII/XVIII w.;
Wilno, Lietuvos Dailes Muziejus.

Rok 1410

9-15 lutego: mediacja czeska w sprawie sporu polsko-krzyżackiego, ogłoszenie w Pradze wyroku króla czeskiego Wacława Luksemburczyka. Wpadł on tak jak życzył sobie tego Zakon – oddawał w jego ręce Żmudź i Drezdenko, zaś Ziemia Dobrzyńska miała być Polsce zwrócona dopiero wtedy, gdy Żmudź powróci w granice ziem zakonnych. Jagiełło nie przyjął wyroku, gdyż uważał, że jest stronnicy, a poza tym został wygłoszony w języku niemieckim (pretekst do jego odrzucenia).

3 czerwca: początek marszu armii Witolda w celu połączenia się z siłami polskimi.

24 czerwca: armia polska rozpoczęła marsz w kierunku Czerwińska, a litewska ku ujściu Narwi do Bugu. Po wygaśnięciu rozejmu oddziały polskie dokonują ataku na miejscowości krzyżackie pod Toruniem, paląc je, natomiast wojska litewskie zaatakowały ziemie od Jurborga po Kłajpedę.

26 czerwca: w Wolborzu przy mediacji węgierskiej dochodzi do przedłużenia rozejmu, który ma trwać do zmierzchu 4 lipca (Jagiełło celowo zgodził się na przedłużenie rozejmu, by bez przeszkód połączyć swoje wojska i przeprowadzić się na drugi brzeg Wisły). Wymarsz chorągwi małopolskich na miejsce koncentracji wojsk.

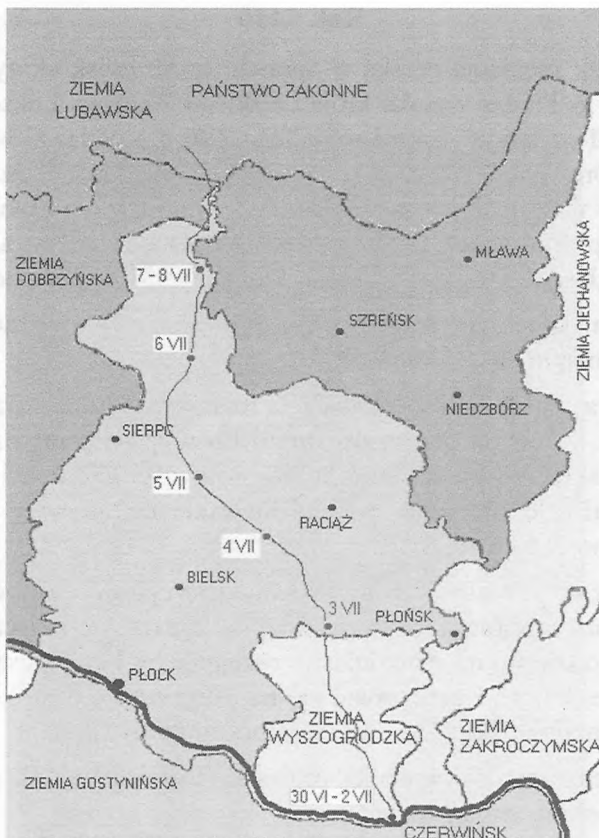
29 czerwca: przeprawa wojsk litewsko-rusko-tatarskich przez Narwę pod osłoną chorągwi polskich.

30 czerwca: zgromadzenie chorągwi wielkopolskich, małopolskich, mazowieckich, zaciężnych, tatarskich i litewskich pod Czerwińskiem. Początek przeprawy po moście łodziowym na prawy brzeg Wisły – przeprawa zakończyła się 2 lipca.

2 lipca: przybycie Ulricha von Jungingena do Kurzętnika nad Drwęcą, umacnianie fortyfikacji obronnych. Po przeprawie armii Jagiełły most spod Czerwińska został rozebrany i przewieziony do Płocka.

3 lipca: marsz armii polsko-litewskiej ku granicom z Prusami. Dojście do Sochowa (Żochowa lub Żukowa – miejscowość na północ od Czerwińska).

4/5 lipca: dojście do Jezowa (prawdopodobnie Jezewo Kościelne na południowy zachód od Zawidza Kościelnego) i rozbięcie obozu.

Trasa przemarszu wojsk polsko-litewskich przez Mazowsze, miejsca i daty postojów królewskich.

W ślad za królem gościńcem z Czerwińska do Żochowa, aż po rzeczkę Płonę, szły wojska poprzez urodzajną, gęsto zaludnioną ziemię wyszogrodzką, podległą księciu mazowieckiemu Januszowi. Od Żochowa zaczynały się ziemie księcia płockiego Ziemowita. Ciągnęły się one między Skrwą a Wkrą, aż do granic krzyżackich. Sprzymierzone wojska polsko-litewskie dążąc na północ, nie poszły z Czerwińska ani wprost na Raciąż, Radzanowo i Kuczbork, ani drogą na Drobnino, Siemiątkowo i Bieżeń, lecz omijając przeprawy przez Skrwę, inne rzeczki, błota i moczary obrały inną drogę – dłuższą ale pewniejszą, to jest na Drobnino, Jeżewo, Jamne, Bądzyno i Zieluń. **Na podstawie:** Przez Mazowsze pod Grunwald 1410 r. Szkice historyczno-regionalne, ks. Władysław Mąkowski, Dyrektor Biblioteki Seminarium Duchownego i Archiwum Diecezjalnego w Płocku, Wydawnictwo B-ci Detrychów w Płocku, 1934 r.

5/6 lipca: przybycie posłów węgierskich proponujących pokój z Zakonem. Jagiełło podaje warunki pokoju – Krzyżacy uznają litewskie panowanie na Żmudzi i zwrócą Koronie Ziemię Dobrzyńską.

7/8 lipca: dojsście i postój w Bądzynie.

9 lipca: wkroczenie armii polskiej na ziemie krzyżackie. Zdobycie Lidzbarka i pochód wojsk w kierunku Kurzętnika.

10 lipca: dojsście armii polsko-litewskiej pod Kurzętnik, gdzie stacjonowały główne siły armii zakonnej.

11 lipca: zwrot armii Jagiełły na wschód. Tego samego dnia po pokonaniu 42 km armia polsko-litewska stanęła w Wysokiej pod Działdowem. Wielki Mistrz zdeorientowany królewskim manewrem wyruszył do Bratiana.

12 lipca: Frycz z Reptki, poseł Zygmunta Luksemburczyka, wręczył królowi polskiemu wypowiedzenie wojny przez Węgry (Władysław zakazał podawać fakt wojny z Węgrami do wiadomości publicznej z obawy o morale wojska).

13 lipca: zdobycie twierdzy w Dąbrównie. Wojska krzyżackie przybywają do Lubawy.

14 lipca: obydwie armie: polsko-litewska i zakonna zmierzają w kierunku Grunwaldu. Armia Jagiełły przybyła od strony Ulnowa po pokonaniu 15 km drogi i osiągnęła południowy skraj jeziora Lubień. Armia krzyżacka przybyła pod Grunwald od strony Stębarka, mając za sobą 35 km marsz z Lubawy.

15 lipca: bitwa na polach Grunwaldu – zwycięstwo wojsk polsko-litewskich, wielka klęska Zakonu, śmierć Ulricha von Jungingena.

16 lipca: odpoczynek armii królewskiej po bitwie. Marsz komtura Świecia Henryka von Plauena do Malborka w celu przygotowania go do obrony.

17 lipca: wymarsz armii Jagiełły na stolicę Zakonu Krzyżackiego.

17-24 lipca: obsadzanie załogami polskimi kolejno poddających się twierdz krzyżackich – Ostródy, Olsztyna, Szczytna, Nidzicy, Lubawy, Dzierzgonia, Elbląga.

18 lipca: von Plauen przybył do Malborka – rozpoczęcie przygotowań do obrony.

25 lipca: Cała armia polska pod bezpośrednim dowództwem Jagiełły przystąpiła do oblężenia Malborka.

7 sierpnia: mieszczanie Torunia po trzytygodniowym oblężeniu poddali miasto królowi Władysławowi Jagielle.

31 sierpnia: oddziały polskie przejęły zamek w Grudziądzu – kasztelan poznański Mościc ze Słyszewa zostaje zarządcą zamku.

8 września: zawarcie rozejmu przez Witolda z inflancką gałęzią Zakonu do 22 września.

18 września: stopniowe wycofywanie się wojsk spod Malborka – pierwsza odeszła armia litewska, później chorągwie mazowieckie.

19 września: zakończenie oblężenia Malborka, odwrót wojsk Jagiełły i powrót do kraju.

21 września: podejście wojsk polskich pod Radzyń Chełmiński, wielogodzinny szturm zakończony zdobyciem warowni i kapitulacją załogi zakonnej.

24 września: wkroczenie armii polskiej do Ziemi Dobrzyńskiej, kontrofensywa krzyżacka, utrata Działdowa.

10 października: polskie zwycięstwo pod Koronowem z dwukrotnie silniejszym przeciwnikiem.

5 listopada: zwycięstwo polskie pod Tucholą – oddziały królewskie pod dowództwem Piotra Szafranca rozbiły koncentrujące się pod zamkiem siły krzyżackie.

26 listopada: zwycięstwo polskie pod Golubiem – Dobiesław Puchała wziął do niewoli rycerzy inflanckich podążających na pomoc Krzyżakom.

9 listopada: wybór Henryka von Plauena na Wielkiego Mistrza Zakonu Krzyżackiego.

od początku listopada do 7 grudnia: prowadzenie rokowań o zawieszeniu broni. Zawarcie rozejmu od 14 grudnia 1410 r. do 11 stycznia 1411 r. – obydwie strony zatrzymały zdobyte dotychczas ziemie na zasadzie status quo.

Ulrich von Jungingen (z lewej) i **Heinrich von Plauen** (z prawej). Ryciny (w:) C. Hartknoch, *Alt- und Neues Preussen: oder Preussischer Historien zwey Theile, in derer erstem von desz Landes vorjähriger Gelegenheit und Nahmen... In dem andern aber von desz Teutschen Ordens Ursprung, desselben, wie auch der nachfolgenden Herschafft... mit sonderbahren Fleisz zusammen getragen / durch...*, Wyd.: In Verlegung Martin Hallervorden / Buchhändlern in Königsberg. Druckts Johann Andreae; Franckfurt am Mayn; Leipzig, 1684, oryg. w Bibliotece Uniwersyteckiej w Toruniu, s. 305, 307.

Rok 1411

styczeń: odparcie najazdu węgierskiego, zwycięstwo pod Bardiowem.

15 stycznia: najazd krzyżacki na Ziemię Dobrzyńską. Janusz Brzozgłowy najeżdża Papowo pod Toruniem.

22 stycznia: przedłużenie rozejmu.

26 stycznia: kolejne przedłużenie rozejmu.

1 lutego: pierwszy pokój toruński między Polską i Litwą a Zakonem Krzyżackim:

- wszystkie ziemie (poza Żmudzią, którą Litwa miała posiadać do śmierci Jagiełły i Witolda) miały być zwrócone właścicielom na zasadzie status quo ante bellum. Odebrane ziemie miano pozostawić w stanie nienaruszonym,
- Zawkrze zatrzymał (bez żadnych strat finansowych) Ziemowit Mazowiecki,
- spór o Drezenko i wszelkie inne zatargi miały zostać rozpatrzone przez arbitraż sędziów wybranych przez obydwie strony,
- wolność handlowa na obszarze wszystkich zawierających pokój.

Bibliografia:

Źródła:

1. Długosz J., *Roczniki, czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego*, t. 3-4, ks. 10-11, przekł. K. Mecherzyński, wyd. A. Przeddziecki, Kraków 1868-1869.

Opracowania:

1. Biskup M., Labuda G., *Dzieje zakonu krzyżackiego w Prusach*, Gdańsk 1986.
2. Górski K., *Bitwa pod Grunwaldem (dnia 15-go lipca 1410 r.)*, Warszawa 1888.
3. Jasienica P., *Polska Jagiellonów*, Warszawa 1998.

4. Kuczyński S.M., *Bitwa pod Grunwaldem*, Katowice 1985.

5. Kuczyński S.M., *Wielka wojna z zakonem krzyżackim w latach 1409-1411*, Warszawa 1987.

6. Mąkowski W., *Przez Mazowsze pod Grunwald 1410 r. Szkice historyczno-regionalne*, Płock 1934.

7. Nadolski A., *Grunwald 1410*, Warszawa 2008.

8. Nowak Z.H., *Dyplomacja polska w czasach Jadwigi i Władysława Jagiełły (1382-1434)*, (w:) *Historia dyplomacji polskiej*, t. 1, red. M. Biskup, Warszawa 1982.

9. Wołosz A.K.F., *Droga króla Władysława Jagiełły przez Mazowsze pod Grunwald w historii i legendzie literackiej*, 2010.